

RÄNTA PÅ TENTA

EN RAPPORT OM HUR FRAMTIDENS
STUDIEMEDELSSYSTEM BÖR SE UT

Författad av
Sofia Kristensson, Jonatan Hjeltman
och Jesper Eriksson

mst

Om rapporten

Rapportgruppen har på uppdrag av Moderata studenter sammanställt en rapport om hur studiemedelssystemet ska bli bättre. Syftet med rapporten är att belysa de problem som finns kopplat till studiemedlet samt föreslå lösningar på dessa. Lösningarna ska ta avstamp i aktuell forskning och internationell beprövad erfarenhet.

Rapportgruppen består av:

Sofia Kristensson, ordförande

Jonatan Hjeltman

Jesper Eriksson

Samtliga rapportgrupper har vägletts av Gösta Lundström från Moderata studenters riksstyrelse.

Innehåll

Om rapporten.....	2
Sveriges studiemedelsystem.....	4
Problemen i dagens system	6
Examensfrekvens på program	6
Prestationsgrad	7
Studiemedelsystem i Europa	8
Framtidens studiemedelsystem.....	12
Drivkrafter att prestatera	12
Ökad genomströmning	14
Olika rätt till stöd.....	15
Referenser.....	16

Sammanfattning

Sverige har bland världens äldsta studenter, vilket är ett resultat av att Sveriges studenter påbörjar sina studier i sen ålder och tar lång tid på sig att slutföra sina studier. Jämför vi andelen som tar examen inom normaltids med andra OECD-länder ligger Sverige i botten. Examensfrekvensen är drygt 50 procent, medan exempelvis Norge hade cirka 75 procent och Danmark låg över 80 procent. Ser man till prestationsgraden klarar svenska studenter enbart drygt 70 procent av de poäng de tar sig an.

I andra länder är genomströmningen i den högre utbildningen en prioriterad fråga. Danmark och Norge presenterar återkommande reformer av bland annat studiemedelssystemen för att öka studenternas prestationer och sänka examensåldern. Det är med all rätt. Tidigare examensålder innebär betydande vinster både för den enskilde och samhället.

Moderaterna har inte en tillräckligt bra politik för att minska antalet omtentor och öka lönsamheten med högre studier. Denna rapport presenterar hur ett framtida studiemedelssystem bör se ut med drivkrafter att prestera och höga krav på landets studenter.

Reformerna som presenteras är:

1. **Prestationsbaserat studiemedel**, där totalsumman är densamma men andelen lån och bidrag beror på studentens prestationer.
2. **Slopat fribelopp för de som sköter sina studier.**
3. **Prestationsbaserad studiemedelberättigad tid**, fyra år generell rätt och ytterligare två år för den som avlagt treårig examen eller motsvarande.
4. **Resultatkrav mot släpning**, där den som ligger mer än sex månader efter med sina studier blir av med sin rätt till studiemedel tills den tagit igen sina släpande kurser.
5. **Lägre rätt till stöd för hemmaboende.**
6. **Examenslån**, där studenter som förbrukat sin rätt till studiemedel men saknar enbart några få kurser för att avlägga examen ska ha möjlighet att ta ett mindre förmånligt lån för att slutföra sin examen.
7. **Omställningsstöd**, där den som behöver ställa om mitt i livet har möjlighet till ett större stöd men som helt består av lån.

Sveriges studiemedelsystem

Centrala Studiestödsnämnden (CSN) har sedan det startades år 1919 möjliggjort studier i högre utbildning för otaligt många studenter. I dagsläget finansierar CSN levnadskostnaderna för en stor majoritet av Sveriges studenter. Lånet och bidraget uppgår i skrivande stund till 11 088 kronor per fyra veckor, och är tänkt att finansiera studenters levnadskostnader med exempelvis hyra, mat och kurslitteratur. Av 11 088 kronor är 3 360 kronor bidrag och 7 728 kronor lån.¹

Huruvida man har rätt till studiestöd beror först och främst på om man studerar en studiemedelsberättigad utbildning och i vilken takt man studerar. Studerar du på heltid har du rätt till 11 088 kronor i månaden. Studerar du på 75 eller 50 procents studietakt har du rätt till mindre. För att mäta detta har man infört ett system med högskolepoäng. En termins heltidsstudier motsvarar 30 högskolepoäng och ger rätt till fullt studiestöd.

European Credit Transfer System är ett standardiserat system för studiemeriter inom Europa och motsvarar det vi i Sverige kallar högskolepoäng. Syftet är att underlätta för studenter att studera i andra länder inom Europa än sitt hemland och få deras studiemeriter erkända utomlands.²

60 ECTS krediter motsvarar ett helt studieår. Dessa krediter delas sedan upp i grupperingar, som beroende på storlek avgör utbildningsnivå. En utbildning bestående av 90 - 120 ECTS krediter är en kortare utbildning, 180 - 240 ECTS krediter motsvarar en kandidatexamen (Bachelor, och en master motsvarar 300 - 330 ECTS krediter).

---

¹ (CSN, 2022).

² (European Commission, 2022).

Problemen i dagens system

Dagens system har ett antal problem. Sverige har bland världens äldsta högskole- och universitetsstudenter, vilket är ett resultat av att Sveriges studenter påbörjar sina studier i sen ålder och tar lång tid på sig att slutföra desamma. Det innebär att de svenska studenterna är förhållandevis gamla när de etablerar sig på arbetsmarknaden, får kortare arbetsliv och lägre livsinkomst. Räknat på livsinkomster leder två års extra uppehåll till att livsinkomsterna minskar med mellan 40 och 50 procent av medelinkomsten vid 40 års ålder.³ Att slutföra sina studier i tidigt innebär lägre skuld för studenten men också större intäkter för samhället. Långtidsutredningen 2011 beräknade att för varje år en student kan tidigarelägga sin examen kommer samhällets intäkter (exklusive studenternas del) öka med 80 000 kronor (2011 års penningvärde).⁴ Summan är större än hela lånedelen för ett års studiemedel på 77 280 kronor. Det skulle alltså bli samhällsekonomiskt gynnsamt att helt avskriva ett helt års lån för en student som slutför sina studier ett år tidigare.

Examensfrekvens på program

Examensfrekvens är ett mått för genomströmning som anger i vilken utsträckning de studerande som påbörjar en utbildning också avslutar den och tar examen. Det beräknas som den andel som tagit ut examen inom nominell studietid för programmet plus tre år från programstart.

Vid en jämförelse av examensfrekvensen för heltidsstuderande som läser en kandidatutbildning eller motsvarande hade Sverige 2014 en examensfrekvens på drygt 50 procent medan exempelvis Norge hade cirka 75 procent och Danmark låg över 80 procent. Högst examensfrekvens hade Storbritannien med 84 procent, medan Sverige låg i botten tillsammans med bland annat Estland. Genomsnittet bland de undersökta länderna låg på 69 procent.

Om man i stället mäter examensfrekvensen utifrån den nominella studietiden var examensfrekvensen cirka 35 procent för svenska studerande och cirka 50 procent för norska respektive danska studerande, medan genomsnittet för alla undersökta länder låg på 41 procent. Även med detta mått hade Storbritannien högst examensfrekvens på 71 procent.⁵

---

³ (Holmlund, Liu, & Nordström Skans, 2006).

⁴ (SOU, 2011:11).

⁵ (OECD, 2016), Indicator A.9.

Den genomsnittliga examensåldern i Sverige 2014 var på 28 år. Genomsnittet i OECD-länderna var på 26 år, vilket också var den genomsnittliga examensåldern i Danmark och Norge.

Prestationsgrad

Prestationsgraden mäter i vilken utsträckning studenter tar de högskolepoäng som de registrerar sig för. En students kursregistreringar under en termin kopplas till de resultat i form av högskolepoäng som studenten presterar på de kurserna. De högskolepoäng som studenten tar samma termin som kursregistreringen eller under de tre efterföljande terminerna ingår i beräkningen.

Prestationsgraden var 83 procent läsåret 2018/19. Andelen är som högst för studenter på yrkesexamenprogrammen följt av studenterna på de generella programmen, där prestationsgraden är 91 procent respektive 87 procent. Lägst prestationsgrad är det för studenterna som läser fristående kurser, 63 procent. Prestationsgraden är högre för kvinnor än män för nästan alla program och kurser.⁶

Under coronapandemin gav regeringen universitetskanslersämbetet (UKÄ) i uppdrag att undersöka pandemins eventuella effekter på studenternas studieprestationer. Eftersom ovanstående prestationsgrad beräknas inklusive de tre efterföljande terminerna behövde UKÄ ta fram ett nytt mått för att kunna undersöka effekterna redan då. Måttet de använde kallar de *direkt prestationsgrad* och är identiskt med prestationsgraden förutom att de tagit bort de tre efterföljande terminerna i uppföljningstiden. Detta är intressant då det visar i vilken grad eleverna klarar de kurser de registrerar sig för direkt, utan att få kurserna släpande efter sig. UKÄ konstaterar att den direkta prestationsgraden är 72,3 procent för vårterminen 2019 och 71,3 procent för vårterminen 2020.⁷

---

⁶ (SCB, 2021).

⁷ (UKÄ, 2021).

Studiemedelsystem i Europa

Sverige är alltså ett av Sveriges billigaste länder att studera i, men studier lönar sig dåligt och det finns få drivkrafter för att slutföra sina studier i tid. Det nuvarande systemet är dock inte hugget i sten. För att se hur man skulle kunna utforma ett system som ger studenterna en god ekonomi som gör att man har råd att studera – samtidigt som vi får en bättre genomströmning och lönsamhet i livet efter examen – görs en översyn av studiemedelssystemen i ett antal andra europeiska länder.

Danmark

Likt Sverige är studier vid högre utbildning avgiftsfritt i Danmark. Studenter i Danmark är berättigade studiemedel, som syftar till att finansiera studenternas uppehälle. Studiestödet är uppdelat i behovsbaserade bidrag och lån.

I Danmark är det olika stöd beroende på om studenten bor hemma hos sina föräldrar eller om studenter flyttat hemifrån. Studenter som fortfarande bor hos sina föräldrar får ett lägre bidrag, eftersom man förmodas ha lägre levnadskostnader. Dessa studenter får ett studiebidrag på minst 970 DKK per månad och som högst 2 691 DKK per månad, 12 månader per år.

Studenter som flyttat hemifrån är berättigad ett större bidrag och kan motta 6 243 DKK per månad 12 månader per år. Därtill är man berättigad lån upp till 3 194 DKK per månad. Har studenten överstigit den maximala summan av bidrag man är berättigad, men ändå har studier kvar att slutföra, kan man ansöka om ett "slut-lån" på 8 241 DKK per månad om man har 12–24 månader kvar i sitt utbildningsprogram.

Danmark har likt Sverige något som liknar fribeloppet. Det vill säga den inkomst man kan ha vid sidan av sina studier utan att studiemedlet påverkas. Studenter som tjänar mer än 12 542 DKK per månad måste i Danmark betala tillbaka bidragen plus sju procent årlig ränta. De har också alternativet att avstå framtida studiebidrag.⁸

Vidare har Danmark ett "klippportssystem", där ett klipp i kortet motsvarar en månads heltidsstudier. Det går att få studiestöd under maximalt 70 månader, men för en given utbildning ges studiestöd under högst utbildningens längd plus sex månader. Även Finland har ett liknande system, där man kan släpa sina studier maximalt tio månader. Erlägger man

---

⁸ (EACEA, 2020), s.56

sin examen snabbare än tänkt studietakt är det möjligt att få dubbelt stöd under sista året, alternativt använda kvarvarande studiemedel för en annan utbildning.

När en prövning görs för studiemedel ligger studieaktivitet till grund, den som ligger efter i sina studier med mer än sex månader sett till tänkt studietakt förklaras studieinaktiv, och är inte berättigad fortsatt studiemedel. Vid sjukdom eller liknande kan dock extraklipp ges, vilket ger möjlighet till fortsatta studiemedel.⁹

Norge

Våra grannar i väst har även de en modell som liknar både den svenska och den danska. Studier vid högre utbildning är i grunden avgiftsfritt och det stöd studenter får från det offentliga är avsett att finansiera mat och husrum.

Heltidsstudenter kan som mest ta emot 11 229 NOK per månad, tio månader per år, vilket i ett första stadie enbart ges ut som ett lån. Unikt för Norge är att studenter som sedan klarar alla kurser och samtidigt har flyttat hemifrån har möjlighet att omvandla 40 procent av lånet (4 492 NOK per månad) till bidrag. Detta för att ge incitament att klara de studier man åtar sig.

Reformen att omvandla delar av det inledningsvis givna lånet till bidrag infördes 2002 med syfte att minska studenters behov av att arbeta på sidan av studierna. Studenter får omvandla lånet till bidrag förutsatt att man klarar 30 högskolepoäng per termin vid heltidsstudier.

Reformen har gett resultat och antalet studiepoäng som studenter klarade av ökade markant de efterföljande åren. Tidigare hade Norge en examensbonus för de som tog examen inom utsatt tid.¹⁰

Bidraget reduceras om studenten har en inkomst som överstiger 188 509 NOK år 2020 eller 195 295 NOK år 2021. Därtill tar Norge hänsyn till de tillgångar studenter besitter. Har studenter i fråga tillgångar på över 444 300 NOK (2021) reduceras bidraget.¹¹

Norge har likt Danmark också ett resultatkrav som innebär att den studerande får släpa efter med upp till ett år gentemot den normerade studietiden. Studiestöd kan ges igen från och med terminen efter den termin då den studerande tagit igen resterande kurser.¹²

---

⁹ (SOU, 2018:73), s.89. ff.

¹⁰ (Strömberg Croné, o.a., 2014).

¹¹ (EACEA, 2020), s.91.

¹² (SOU, 2018:73), s.93. ff.

Belgien

Belgien använder sig liksom övriga Europa av ECTS-systemet. Skillnaden är att när man börjar en utbildning blir man tilldelat 240 krediter, så kallade *leerkrediet*. Dessa kan användas till att "köpa kurser". Vanligtvis kostar ett akademiskt läsår 60 krediter. Klarar studenten sina kurser får man tillbaka krediterna och kuggar man kurserna har de gått förlorade.

Kommer studenten till ett stadie där ens konto har ett negativt saldo finansieras deras utbildning inte längre från det offentliga och universiteten kan själva bestämma hur de vill behandla studenten. De kan vägra ta emot studenten för fler kurser, låta studenten fortsätta utan krav på motprestation alternativt erlægga en tilläggsavgift på maximalt EUR 11,40 per kredit.¹³

Frankrike

I Frankrike är utgångspunkten att studenter betalar årliga studieavgifter för studier vid statliga universitet. För studenter som läser ett kandidatprogram är det 170 EUR per år och studenter som läser ett mastersprogram betalar 243 EUR. Studenter betalar också 92 EUR för något som kallas för CVEC (Contribution vie étudiante et de campus), vilket är en finansieringskälla för sociala, kulturella- och sportaktiviteter samt sjukvård.

Studenter i Frankrike har också rätt till studiemedel. Studenter som inte är äldre än 28 år har möjlighet att ta del av ett statligt garantilån på upp till 15 000 EUR per år. Det finns också möjlighet att ansöka om bidrag, något som i Frankrike är behovsbaserat. Även i detta fall gäller åldersgränsen på 28 år. Studenter som är berättigade till behovsbaserade bidrag betalar inte studieavgifter eller CVEC.

Har studenten rätt till det behovsbaserade bidraget finns också möjlighet att ta del av ett prestationsbaserat bidrag vilket uppgår till 900 EUR per år i max tre år, baserat på ens studiemeriter.

Slutligen finns det en möjlighet för föräldrar att få skattelättnader mot att de stöttar sina barn ekonomiskt under sina studier (gäller fram till dess att barnet fyller 25 år). Studenter under 26 år har i sin tur egna möjligheter till skattelättnader.¹⁴

---

¹³ (EACEA, 2020), s.51 ff.

¹⁴ (EACEA, 2020), s.62

Tyskland

Tyskland är uppdelat i olika förbundsländer (så kallade *Länder*), i vilka det råder lite olika villkor kring studier vid högre utbildning. Gemensamt för alla olika länder är att det inte finns några studieavgifter. I åtta av länderna finns det administrationsavgifter på mellan 50 och 75 EUR. I *Sachsen* kan man få betala en examinationsavgift mellan 25 och 150 EUR, och i *Niedersachsen* måste studenter äldre än 60 år betala terminsavgifter på 800 EUR per termin. I sex av länderna måste studenter betala straffavgifter i händelse av att studenter överstiger den normala studieperioden.

CSN:s motsvarighet i Tyskland heter BAföG (Bundesausbildungsförderungsgesetz) och inbegriper både behovsbaserade bidrag samt ett räntefritt lån. I dess enklaste form är proportionerna 50–50. Detta gäller för studenter som studerar i normal studietakt och är under 30 år gamla (35 för mastersprogram). Summan uppgår till mellan 10 och 861 EUR per månad, 12 månader per år. Genomsnittet för tyska studenter år 2018 var 493 EUR per månad. Dock var det enbart 12,3 procent av studenter som läste kandidat eller masterprogram år 2018 som mottog detta.

Det finns istället olika typer av prestations- och behovsbaserade bidrag. Dessa uppgår till mellan 300 och 1161 EUR per månad 12 månader per år. Därtill får alla studenter oberoende av andra ekonomiska förhållanden 600 EUR per månad. Summan består dels av ett stipendium (Deutschlandstipendium), dels en klumpsumma på 300 EUR. Dessutom finns det ett statligt garanterat utbildningslån (Bildungskredit) som ska täcka boendekostnader, vilka inte inkluderas av BAföG. Som mest kan en student plocka ut 7200 EUR under sin studietid.¹⁵

---

¹⁵ (EACEA, 2020), s.57

Framtidens studiemedelsystem

Tittar man framåt för att se hur ett mer optimerat system hade kunnat utformas i Sverige med lärdomar från närliggande och jämförbara länder kan några saker konstateras: alla modeller har sina för- och nackdelar. Det går att uttyda mer likheter mellan de skandinaviska studiemedel modellerna sinsemellan och de mellaneuropeiska modellerna sinsemellan. Med det i åtanke finns det saker som vi kan lära av varandra, både för att maximera nyttan för individen, och samhällsekonomin.

Både Sverige, Norge och Danmark erbjuder avgiftsfri utbildning vid högre studier. Detta innebär att det studiemedel som betalas ut avser att täcka studenternas uppehälle. Detta skiljer dessa länder från de mellaneuropeiska där exempelvis i Tyskland och Frankrike uppkommer mindre avgifter i samband med universitetsstudier. Den vanligaste bidragsmodellen i Europa är att offentliga bidrag är behovsbaserade alternativt en kombination av behov och prestation. I Skandinavien har vi dock universella bidrag.

Den största skillnaden mellan Sverige och Norge är att studenter i Norge får omvandla en del av lånet till bidrag vid avklarade studier samt att fribeloppet även tar hänsyn till studentens eventuella förmögenhet. Danmark har genomfört ett antal intressanta reformer sedan 2013. De har skärpt tiden man får släpa efter med studier till 6 månader och begränsat rätten till studiemedel till sex månader efter en utbildnings normaltidsperiod.

Frankrike har i sin tur många avvikelser från det svenska systemet. De har en åldersgräns på 28 år vilken reglerar huruvida man har rätt till studiemedel. Studiebidrag är behovsbaserat och det finns ett tillägg där studenten kan få ett extra prestationsbaserat bidrag beroende på dennes prestation i sina studier.

Tyskland skiljer sig också på flera punkter jämfört med Sverige. För det första gäller lite olika regler beroende på var i Tyskland man väljer att studera. De utmärkande skillnaderna som förekommer i Tysklands olika *länder* är administrationsavgifter, examinationsavgifter och terminsavgifter för studenter äldre än 60 år. Man använder sig både av behovsbaserade- samt prestationsbaserade bidrag till studenter.

Vi ser inslag från flera länder som intressanta att använda i ett framtida svenskt system.

Drivkrafter att prestatera

1. Prestationsbaserat studiemedel

Sverige bör införa en modell som liknar den norska konverteringsordningen, som innebär att studielånen i efterhand konverteras till bidrag, i proportion till studenternas poängprestationer. Totalsumman på stödet är alltid densamma men studiemedlens bidragsdel och lånedel anpassas efter det antal högskolepoäng som studenten presterar: ju fler poäng desto högre bidragsandel.¹⁶ Förslagsvis bör 30 procent av totalsumman kunna konverteras till bidrag om studenten presterar alla poäng de åtar sig. En student som lyckas med alla sina studier får alltså samma låne- och bidragsnivå som idag. Utvärderingar har visat att den norska konverteringsordningen har effekt för att öka studenternas studieprestationer.¹⁷

Det bör även gå att omvandla ytterligare del av lånet till bidrag, förslagsvis ytterligare 10 procent av totalsumman, för den som presterar ett visst antal poäng fler än 30 poäng per termin för att gynna de som anstränger sig och presterar ytterligare.

2. Sloppt fribelopp för de som sköter sina studier

Möjligheten att kunna arbeta vid sidan om sina studier ger studenter möjlighet att spara mer pengar, att höja sin levnadsstandard och ökar dessutom lönsamheten av studierna genom högre lön efter examen. Den som vill arbeta vid sidan om studierna borde kunna göra detta utan att förlora rätten till studiemedel, särskilt om man utgår från ett studiemedelssystem där lån är utgångspunkten. Utgångspunkten när folk studerar ska dock vara att de ska klara sina studier för att få erhålla något studiestöd alls. Därför bör ett fribelopp finnas men enbart träda i kraft om en student inte klarar 100 procent av sina studier under ett läsår. Har studenten misslyckats med sina studier och samtidigt haft en inkomst över fribeloppet blir studenten återbetalningsskyldig.

---

¹⁶ År 1994 föreslog den dåvarande borgerliga regeringen ett liknande förslag, som byggde på principen om studiebidrag i förhållande till uppnådda poäng. Förslaget innebar att bidrag och lån skulle utbetalas under första terminen för 4,5 månader, motsvarande 20 poäng. Under efterföljande terminer skulle ett lika stort totalbelopp betalas ut, men bidragsdelen skulle avpassas i förhållande till de uppnådda poängen under föregående termin. Ju mer poäng desto högre bidragsdel. Lånedelen skulle då i sin tur ökas med samma belopp som bidragsdelen minskar för att totalbeloppet skulle förbli detsamma. I juni 1994 fattade riksdagen beslut i enlighet med regeringens förslag, men beslutet upphävdes av den socialdemokratiska regeringen på hösten samma år.

¹⁷ (Strömberg Croné, o.a., 2014)

Ökad genomströmning

3. Prestationsbaserad studiemedelberättigad tid

Idag får alla rätt till för studiestöd för 12 terminer, motsvarande sex års heltidsstudier. Detta är snäva marginaler för exempelvis läkarprogrammet som omfattar sex års studier medan det är slappa krav på de som enbart planerar läsa en treårig kandidat. Systemet sporrar knappast studenter som läser fristående kurser eller korta utbildningar att planera sina studier, upprätthålla en hög individuell prestationsgrad och att ta examen. Samtliga har sex år på sig att bli färdiga, oavsett utbildningens omfattning.

Det finns anledning att förlänga tiden för de som läser de längsta utbildningarna och korta tiden för de som läser kortare. Den generella studiemedelberättigade tiden bör därför kortas till fyra år där en student som tagit en kandidat eller motsvarande inom de fyra åren får rätt till ytterligare två års studiemedel. Studiemedel utöver fyra års heltidsstudier lämnas alltså till studerande som antingen avlagt treårig generell examen (180 högskolepoäng, hp), eller som påbörjat en minst tre och ett halvt år lång utbildning och inom denna klarat av minst 180 hp. Studerande som läser utbildningar som är minst fem år långa kan tilldelas studiemedel för ytterligare ett år, dvs. för sammanlagt sju år. Detta för att anpassa den studiemedelberättigade tiden till dagens längre utbildningar och för att öka incitamenten att läsa klart kortare utbildningar, något som föreslås av Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU).¹⁸

4. Resultatkrav mot släpning

För att få studiemedel bör prövning av studieaktivitet göras, så som i Norge och Danmark. Den som ligger mer än sex månader efter med sina studier i förhållande till studieplanen anses inte längre vara studieaktiv och kan då normalt inte få studiestöd. Studiestöd kan ges igen från och med terminen efter den termin då den studerande tagit igen resterande kurser. En studerande som släpar efter med studierna mer än sex månader kan ändå få nytt stöd. Det kan bland annat gälla om eftersläpningen beror på funktionshinder med ersättning från Försäkringskassan, barnafödelse under studietiden eller på grund av sjukdom.

---

¹⁸ (IFAU, 2009).

Olika rätt till stöd

5. Lägre stöd för hemmaboende

Rätten att få låna pengar bör även kopplas till om studenten bor hos sina föräldrar eller inte, likt det danska systemet. Det förekommer att studenter väljer att bo hemma men ändå ta ut fullt studiestöd för att de räknar med att investera och få avkastning som är större än räntan på studiestödet. För att motverka detta bör det förmånliga statliga lånet till studenter inte vara lika högt för de som bor hemma och därmed har lägre levandekostnader.

6. Examenslån

Studenter som förbrukat sin rätt till studiemedel men har högst ett år kvarvarande studier för att avlägga examen ska ha möjlighet att ta ett examenslån. Detta för att inte hamna i en situation där personer har lite kvar på sina studier men inte har någon möjlighet att fullfölja dem. Examenslånet ska inte vara lika förmånligt, så att det är skillnad mellan att fullgöra studierna inom normaltid eller inte. Det bör inte ingå rätt att omvandla en del till bidrag beroende på prestation och det bör ha en högre ränta.

7. Omställningsstöd

Studier och kompetensutbildning senare i livet bör i den utsträckning det inte ryms inom den ordinarie rätten till studiemedel snarare finansieras genom lån och inte bidrag. När man har en fast anställning vilar krav på arbetsgivaren att kompetensutveckla arbetstagaren, det är viktigt att detta görs för att bibehålla arbetstagarnas kompetens på arbetsmarknaden. De som studerar för omställning och kompetensutveckling har andra behov än de som påbörjar studier strax efter gymnasiet och bör därmed ha ett annat stöd. Detta stöd bör ha högre lånetak för att möta den ämnade målgruppens de högre inkomstbehov. Rätten till omställningsstöd bör villkoras av ålder, förslagsvis att man behöver vara över 30 år, och tidigare utbildning. Det ska inte gå att ta lån för ytterligare en examen på samma nivå, om inte skäl finns som hindrar dig från att utöva det yrke du tidigare utbildat dig för.

Referenser

- CSN. (den 05 01 2022). *Hur mycket pengar kan jag få eller låna när jag studerar*. Hämtat från csn.se: <https://www.csn.se/fragor-och-svar/hur-mycket-pengar-kan-jag-fa-eller-lana-nar-jag-studerar.html>
- EACEA. (2020). *National Student Fee and Support Systems in European Higher Education – 2020/21*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- European Commission. (den 05 01 2022). *European Credit Transfer and Accumulation System (ECTS)*. Hämtat från education.ec: <https://education.ec.europa.eu/levels/higher-education/inclusion-connectivity/european-credit-transfer-accumulation-system>
- Holmlund, B., Liu, Q., & Nordström Skans, O. (2006). *Mind the gap? Estimating the effects of postponing higher education*. Stockholm: IFAU.
- IFAU. (2009). *Ramissvar till SOU 2009:28, DNR 53/2009*. Stockholm: IFAU.
- OECD. (2016). *Education at a Glance 2016: OECD Indicators*. Paris: OECD Publishing.
- SCB. (2021). *Genomströmning på grundnivå och avancerad nivå till och med 2019/20*. Stockholm: SCB.
- SOU. (2011:11). *Långtidsutredningen 2011*.
- SOU. (2018:73). *Studiemedel för effektiva studier*.
- Strömberg Croné, H., Wäsström, J., Maaniittu, H., Kristjansdottir, E., Andre Eidsaunet, C., Rohlin, C., & Thomassen, K. (2014). *Studiestödets påverkan på genomströmningen. Studiestöd i nordn*.
- UKÄ. (2021). *Genomströmningen i högskolan under coronapandemin – studenternas prestationsgrad*. Stockholm: UKÄ.